

Asia: VN/13339/2019

Lausuntopyyntö elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämistä koskevasta arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Psykologiliiton lausunto elinkautisvankeja koskevaan arviomuistioon VN/13339/2019-VNK-1

Psykologiliitto ottaa kantaa seuraaviin seikkoihin:

- Arviomuistiossa käsitellään hoitojatkumoina päihdehuollon ja psykiatrisen hoidon osalta vapautumisen jälkeen (s.18), mutta olennaista olisi pystyä järjestämään hoitojatkumo myös väkivaltatyön suhteen, mihin tällä hetkellä ei juuri ole rakenteita tai palveluntarjoajia olemassa. Lisäksi päihdehuollon ja psykiatrian hoitojatkumoissa on puutteita ja alueellisia eroja.
- Rikoslain ja väkivaltariskin arvioimisen näkökulmien eroavaisuuteen.
- Elinkautisvangin vapauttamisharkintaan liittyen rangaistusajan suunnitelman toteutumisen arviointi yleensä vs. rangaistusajan suunnitelman toteutumisen arviointi liittyen erityisesti väkivaltariskin alentamiseen/siihen liittyvään kuntoutukseen nähden.
- Väkivaltariskin painoarvoa tulisi lisätä niin, että päätökset perustuisivat väkivaltariskiarvioon.
- Suositellaan, että mielentilatutkimuksen yhteydessä tehtyä vaarallisuusarviota voitaisiin hyödyntää Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskuksissa, kun vangille laaditaan ns. riski- ja tarvearvio sekä rangaistusajan suunnitelma.
- Kommentoidaan väkivaltariskejä arvioitaessa käytettäviä menetelmiä.

- Kommentoidaan, että mikäli vapauttamisharkinta ja käytänteet perustuisivat ensisijaisesti aihepiirin asiantuntijoiden tekemiin tieteelliseen näyttöön perustuviin väkivallan riskiarvioihin, presidentin armahdusoikeus vaikuttaa oudolta.
- Liitto kannattaa esitettyyn: väkivaltariskin arvion lisääminen lainsäädäntöön vapauttamisharkinnassa huomioon otettavaksi tekijäksi poistaisi epäkohdan, kts. kappale väkivaltariskiarvion asemasta.
- Todetaan, että tiedonvaihdossa Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskusten, Vankiterveydenhuollon yksikön ja vankilan johtajan välillä, on edelleen parannettavaa. Yhtenevästi, parannettavaa on siinä, miten vankilanjohtajat hyödyntävät käytettävissään olevaa tietoa lausueissaan elinkautisvangin vapauttamisesta (tietojärjestelmästä löytyvän tiedon lisäksi kuntoutus- ja valvontatyötä tekevän henkilöstön käytettävissä oleva tieto).
- Elinkautisvangin siirtyessä vapautuessaan vankiterveydenhuollon järjestämästä hoidosta julkisen terveydenhuollon asiakkaaksi tulisi hoitojatkumoiden toimivuus turvata. Lisäksi tulisi huomioida hoi-tojatkumot myös muutoin, kuin vankiterveydenhuollon piiriin kuuluvan fyysisen ja psyykkisen ter-veydenhuollon osalta.

Kommentit tiivistelmään:

Tarkempi nykytilanteen selvittäminen olemassa olevien hoitojatkumoiden suhteen olisi tarpeen. Tärkeää olisi huomioida/selvittää sekä nykyisten jo olemassa olevien sosiaali- ja terveydenhuollon käytäntöjen (ts. psykiatristen sekä päihdehoidon palveluiden) ja hoitojatkumoiden toimivuus/puutteet ja alueelliset erot. Vielä tärkeämpää olisi huomioida lähes kokonaan puuttuvat palvelut väkivaltatyön hoitojatkumoiden osalta (tällä hetkellä hoitojatkumointa/väkivaltatyötä tarjoaa lähinnä muutama kolmannen sektorin toimija). Esi-merkin kautta kärjistäen: Mihin hoitojatkumoon tulisi ohjata vapautuva elinkautisvanki, jolla päihdeongelma ei vaadi akuuttia hoitoa, jolla ei ole muuta psykiatrista diagnoosia kuin antisosiaalinen persoonallisuushäiriö, joka on vankeusaikanaan saanut kuntoutusta sen verran, että on huomannut itsellään olevan taipumus rat-koa ongelmia väkivallalla, ja jolla kuntoutuksesta huolimatta väkivaltariskiarviossa edelleen todetaan korkea tai keskisuuri riski väkivaltaan?

Vapautuvalla elinkautisvangilla on samat oikeudet sosiaali- ja terveystalveluihin kuin muillakin kansalaisilla, mutta sen lisäksi heillä usein on myös erityistarpeita poiketen keskivertokansalaisesta. Näihin tarpeisiin hoi-tojatkumointa ei juuri liene ole, ts. puute on ns. väkivaltatyön hoitojatkumointa. Kyse ei siis ole pelkästään olemassa olevien palveluiden kehittämisestä tai yhteistyön ja käytänteiden parantamisesta, vaan tarpeesta luoda rakenteita ja palveluita, jotka yhteiskunnasta tällä hetkellä puuttuvat.

Näin ollen Psykologiliitto esittää lisäyksen toimenpide-ehdotuksiin s.19: Toimenpide-ehdotus 4: Päihde- ja mielenterveystalveluiden jatkumointa lisäksi tarvitaan hoitojatkumointa spesifisti väkivaltaisen käytöksen muuttamiseen liittyen. Vankiloissa on jonkin verran tarjolla kuntoutusta ko. aiheeseen liittyen (ohjelmatyö, vankilapsykologit), jota sitäkin olisi syytä pystyä kehittämään/lisäämään. Keskeisin ongelma on jatkokuntou-tuksen/hoitojatkumointa järjestäminen

vankilassa tehdyn työn jälkeen, koska tällaisen hoitojatkumon tarjoajia ei käytännössä juuri ole (muutamia yksittäisiä 3. sektorin toimijoita lukuun ottamatta), eikä tällaisen hoi-tojatkumon järjestämiseen yhteiskunnassa ole tällä hetkellä rakenteita.

Kommentti kohtaan 6, muu jatkoselvityksen tarve, s. 20:

Psykologiliitto kannattaa tarkempaa selvitystä siitä, mikä olisi se väkivaltarikollisten kohderyhmä, johon on tarkoituksenmukaisinta kohdentaa toimenpiteitä. Lisäksi psykologiliitto pitää todennäköisenä, että se väki-valta- ja seksuaalirikollisten ryhmä, joilla uusimisriski on arvioitu korkeaksi, mutta tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määräämisen edellytykset eivät täyty, ei välttämättä ole pieni.

Joka tapauksessa erityisen tärkeää olisi pystyä järjestämään väkivaltakäyttäytymiseen kohdennettavia hoi-tojatkumoa sellaisien vapautuvien väkivaltarikollisten kohdalla, joilla edellytykset tahdosta riippumatto-maan psykiatriseen hoitoon määräämiselle eivät täyty, ja jotka siis joka tapauksessa vapautuvat - olkoon sitten elinkautistuomiolta tai vuosituomiolta.

Helsingissä 12.2.2020

Alaraudanjoki Esa
Suomen Psykologiliitto - Oikeuspsykologian ammatillinen työryhmä